

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان اسلامي امارت

د مخابراتو او معلوماتي ټكنالوجي وزارت

د اطلاعاتو او عامه اړيكو رياست

د ۱۴۰۲ هـ ش كال د لاسته راوړنو راپور

مقدمه:

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د هېواد یو له سکتوري وزارتونو دی چې د ډیجیټل حکومتولۍ، سیستم جوړونې، د ټکنالوجی د زیربنا د ساتنې او پراختیا، د مخابراتي او پوستي خدمتونو تنظیم او هېواد کې د ټکنالوجی د ودې او پراختیا مسؤلیت لري.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت نه یوازې د مخابراتي سکتور د پراختیا په برخه کې کار کوي بلکې د هېواد د نورو برخو د ودې او پرمختګ په برخه کې مؤثره دنده سرته رسوي او د سکتور د پیاوړتیا په موخه د وخت مطابق اړینې پالیسی، طرزالعملونه، مقرري لوائح، او ستراتیژی وضع کوي.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت افغانستان کې مخابراتي مارکېټ تر څار لاندې نیولی چې د همدې څار په اساس قیمتونه کیفیت او مارکېټ کې د سیمکارتونو د ثبت او راجسټر پروسه په خورا بریالي ډول مدیریت او کنټرول شوي او په دې برخه کې ګڼ سهولتونه رامنځته شوي.

همداراز د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت هېواد کې د ټکنالوجی د ودې او ډیجیټل حکومتولۍ په برخه کې هم ستر مسؤلیت په غاړه لري چې الله الحمد تر دې دمه توانېدلی د افغانستان اسلامي امارت ټولې امارتي ادارې او وزارت خونې سروې کړي او د هغوی د استعمال کېدونکې ټکنالوجی، شته سیستمونو او همداراز د نویو سیستمونو د جوړېدو اړوند معلومات راغونډ کړي او له مخې یې افغانستان کې ادارو او وزارت خونو لپاره د سهولتونو د ایجاد په موخه سیستمونه جوړ کړي تر څو وکولای شو سیستمونه پر وخت مدیریت او ډیټا یې خوندي وساتو.

افغانستان چې د سیمې یو له غره ییزو او وچه کې راګېر هېوادونو څخه دی او انټرنیټي آسانتیاو ته د سیمو او ګاونډیو هېوادونو له طریقه لاسرسی پیدا کوي د انټرنیټ او ټرافیک د خونديتوب لپاره هم د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت مؤثر او ګټور ګامونه پورته کړي او هڅه یې کړې چې د نکسا د انکشاف له مخې ټرافیک د افغانستان د داخلي ګټو په اساس ترسره شي او زموږ ستاسې معلومات او ډیټا خوندي وساتل شي.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د ټکنالوجی د ودې او همداراز دولتي مامورینو ته ټکنالوجی سره د بلدتیا په موخه ولایتي روزنیز مرکزونه ایجاد کړي چې په عصري تجهیزاتو سمبال دي او د انټرنیټ او ټکنالوجی په برخه کې تدریس پکې کېږي چې تفصیل به یې گزارش کې وړاندې شي.

ملت ته د دولت د حساب ورکونې په موخه چمتو شوی گزارش ستاسې حضور ته وړاندې کېږي چې د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د ګڼو برخو لاسته راوړنې پکې رانغاړل شوي.

ډیجیټل حکومتولۍ په برخه کې د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت لاسته راوړنې:

ډیجیټلي حکومتولي په اوسنی نړۍ کې د حکومتدارۍ نوی پړاو دی چې، د ټکنالوجۍ او ډیجیټلي وسیلو په مرسته پر مخ وړل کېږي، د ډیجیټل حکومتولۍ موخه دا ده چې د حکومتدارۍ پروسې رڼې، ځواب ویوونکې او آسانه کړي.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت د ډیجیټل حکومتولۍ په برخه کې د مسلکي انجینر صاحبانو او تخنیکي ټیمونو په توسط د ټولو وزارتونو، ادارو او شرکتونو سیستمونه سر وې کړي، د ډیټا خونديتوب لپاره ورته پالیسيانې ترتیب شوي، کومو ادارو چې د نویو سیستمونو غوښتنه کړې پر وخت ورته سیستمونه چمتو شي او د دواړو برخو تر منځ تفاهم نامې هم امضاء شوي او همداراز د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت توانېدلی د سیستمونو د ښه تنظیم او مدیریت تر څنګ د ټولو سیستمونو مراقبت او ساتنه وکړي.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت هڅه داده چې د ډیجیټل حکومتولۍ پر مټ هېوادوالو ته خدمات او چوپړ په ښه ډول ترسره شي او د ملت او دولت ترمنځ پر وخت د چارو د خلاصولو له مخې اړیکې لا غوره او قوي شي. د ډیجیټلي حکومتولۍ په مټ به د خدماتو په وړاندې کولو کې چټکتیا، آسانتیاوې او روښتیا رامنځته شي. همداراز باید وویل شي چې د یو کال په اوږدو کې په لاندې برخو کې کار روان دی او لاسته راوړنې لرو چې ځینو ته یې په مختصر ډول اشاره کوو.

۱. د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت د تېرو څو میاشتو په ترڅ کې ټول امارتي وزارتونه او ادارات سروې کړل چې پایله کې یې لاندې احصائیه ترلاسه شوې.

أ. د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت د سروې په ترڅ کې د افغانستان اسلامي امارت د ټولو وزارتونو، ادارو او یو شمېر امارتي شرکتونو د معلوماتي سیستمونو او معلوماتي ټکنالوجۍ د جوړښت څرنګوالي، سیستمونو کې د فعال، غیر فعال، د پراختیا په حال کې او همدا رنگه راتلونکي کې د اړتیا وړ سیستمونو په اړه هم هر اړخیز معلومات راټول شوي دي، چې په پایله کې د ټولو ۵۴ وزارتونو، ادارو او دولتي شرکتونو د سیستمونو مجموعه ۵۸۶ سیستمونه ښودل شوي دي.

ب. فعال سیستمونه: د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت د سیستم جوړونې د عمومي ریاست د موندنو او سروې له مخې اوسمهال ټول هېواد کې ۲۸۵ ګڼ سیستمونه په مختلفو وزارتونو، ادارو او دولتي شرکتونو کې فعال دي او ګټه ترې اخیستل کېږي.

ت. غیر فعال سیستمونه: همدا راز د سروې په نتیجه کې موندل شوې چې اوسمهال د هېواد په ټولو دولتي برخو کې ۶۳ سیستمونه غیر فعال دي.

ث. د پراختیا په حال کې سیستمونه: د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ وزارت د سیستم جوړونې د عمومي ریاست د سروې له مخې اوسمهال په امارتي وزارتونو او اداراتو کې ۲۵ مختلف سیستمونه تر کار لاندې او د پراختیا په حالت کې ښودل شوي دي.

ج. راتلونکي سیستمونه: دا هغه سیستمونه دي چې د گڼو وزارتونو ادارو او دولتي شرکتونو له لوري یې په راتلونکي کې د جوړېدو غوښتنه شوې په امارتي وزارتونو او اداراتو کې راتلونکي لپاره د اړتیا وړ ۲۱۳ سیستمونو غوښتنه شوې چې گڼو وزارتونو، ادارو او دولتي شرکتونه ته به جوړ شي .

د سیستم جوړونې عمومي ریاست له لوري جوړ شوي سیستمونه:

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د سیستم جوړونې عمومي ریاست د افغانستان د برېښنا محترم شرکت لپاره د هغوی د پخواني سیستم د تعویض په موخه د اس برېښنا سیستم په برخه کې په چټکۍ سره کار روان کړی چې اوسمهال له یاد سیستم څخه د هېواد په ۲۸ ولایتونو کې عملاً استفاده کېږي، د یاد سیستم په پلي کېدو سره د یاد شرکت د حفظ او مراقبت کلنی مقدار چې یوې هندي کمپنۍ ته یې ورکاوه له یوه میلیون ډالرو څخه ۵۳۳ زره ډالرو ته ټیټ شوی او د خوښۍ خبره دا ده چې پاتې ۵ ولایتونو کې د سیستم له تطبیق وروسته به د یاد محترم شرکت د حفظ او مراقبت کلنی مقدار صفر ته راټیټ شي.

۱. د لوړو زده کړو محترم وزارت لپاره لاندې څلور سیستمونه چمتو شوي چې اوسمهال تطبیق شوي او گټه ترې اخیستل کېږي:

أ. د دولتي پوهنتونونو د محصلینو سیستم: یاد سیستم د هېواد د دولتي محصلینو د آسانتیا او سهولت په موخه چمتو شوی خو دوی وکولای شي خپل ټول د ضرورت وړ اسناد په یوه مشخص سیستم کې پیدا او د اړتیا په وخت کې گټه ترې واخلي، یاد سیستم اوسمهال چمتو او د لوړو زده کړو محترم وزارت کې ترې عملاً گټه اخیستل کېږي.

ب. د خصوصي پوهنتونونو د محصلینو سیستم: د خصوصي محصلینو سیستم هم د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د سیستم جوړونې عمومي ریاست له لوري هېواد کې د خصوصي پوهنتونونو د محصلینو د آسانتیاو په موخه چمتوی شوی او یاد سیستم اوسمهال د تطبیق په مرحله کې قرار لري. د دولتي او خصوصي محصلینو سیستمونو گټه داده چې د یوه محصل له اولې ورځې تر فراغته پورې ټوله پروسه د دې سیستمونو لخوا تنظیمېږي.

ج. د تالیف او ترجمې سیستم: د تالیف او ترجمې سیستم د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت له لوري د لوړو زده کړو محترم وزارت ته جوړ شوی چې له مخې به یې د ټولو درنو استادانو علمي فعالیتونه همدې سیستم کې تنظیم او مدیریت کېږي یاد سیستم اوسمهال تطبیق شوی او عملاً گټه ترې اخیستل کېږي.

ح. د تقرر او ترفیعاتو سیستم: یاد سیستم د لوړو زده کړو محترم وزارت لپاره په دې موخه چمتو شوی چې دغې سیستم کې به د هېواد د ټولو درنو استادانو د تقرر او ترفیعاتو چارې تنظیم او مدیریت کېږي د تقرر او ترفیعاتو سیستم اوسمهال تطبیق شوی او عملاً گټه ترې اخیستل کېږي.

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت له لوري افغانستان کې د مخابراتي خدمتونو د تنظیم محترمي ادارې (اترا) لپاره د سیمکارتونو د ثبت یو پرمختللی سیستم جوړ شوی د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د سیستم جوړونې ریاست لخوا د مخابراتي خدمتونو د تنظیم ادارې (اترا) د سیمکارتو د ثبت او راجسټریشن د نوې کړنلارې پر بنسټ د سیمکارتونو د ثبت او راجسټریشن پروسې د ښه مدیریت لپاره یو ډیر پرمختللی سیستم رامنځته شوی او اوس مهال تطبیق شوی دی، چې پر بنسټ یې ټول مخابراتي شرکتونه د سیمکارت د ثبت او راجسټریشن پرمهال د مشتري د تذکرې تائیدي د یاد سیستم له لارې د احصایي ملي ادارې څخه ترسره کوي.

د دې سیستم له فعالیت سره اوس هېڅوک نه شي کولی چې په جعلی پېژندپاڼو سیمکارت ترلاسه او ثبت کړي، ځکه چې یاد سیستم د مخابراتي شبکو د سیمکارتونو د خرڅلاو برخه د احصایي او معلوماتو د ملي ادارې د برېښنایي پېژندپاڼو له سیستم سره نښلولی ده، چې پر مټ یې د برېښنایي تذکره له مخې د پیروونکو د پېژندنې تثبیت ترسره او د اترا ادارې له تائید وروسته هغوی ته سیمکارتونه ویشل کېږي.

د یادولو وړ ده، چې اوسمهال په هېواد کې ۲۵ میلیونه فعال سیمکارتونه شتون لري چې لس میلیونه سیمکارتونه د الکترونیکي پېژندپاڼو پر اساس ثبت شوي دي او یاده پروسه په ډیرې چټکۍ سره روانه ده.

۱. د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د سیستم جوړونې عمومي ریاست د افغانستان د مخابراتي خدمتونو د تنظیم محترمي ادارې لپاره د فریکونسي د مزایدې سیستم جوړ کړی چې موده وړاندې عملاً د مزایدې پروسه د یاد سیستم په مټ ترسره شوه.

۲. د احصایي او معلوماتو ملي ادارې د ثبت هويت سیستم، مداومه ساتنه او د اداري ضرورتونو او نویو غوښتنو تنظیم، چې پر مټ یې د احصایي او معلوماتو ملي اداره هېوادوالو ته خدمات وړاندې کوي، د دې تر څنګ د کاغذي پېژندپاڼو د سکن او آرشیف سیستم او همداراز د الکترونیکي تذکره د فورمونو د سکن او آرشیف سیستم ته په مسلسل ډول خدمات وړاندې کوي. په ورته وخت کې د احصایي او معلوماتو ملي ادارې د حیاتي احصایوي او تولد کارت سیستم اړوند خدمات وړاندې کوي چې په ورځني ډول زرګونه هېوادوال ترې مستفید کېږي.

۳. د ټرانسپورټ او هوایي چلند وزارت اړوند د ځمکنی ټرانسپورټ د چارو مدیریت سیستم چې عملاً د هېوادوالو په چوپړ کې دی او وخت پر وخت د غوښتنو سره سم په کې لازم تغیرات راوړل کېږي، په یاد سیستم کې د ځمکنی ټرانسپورټ اړوند ټولې پروسې لکه د ټرانسپورټي خدماتو اړوند شرکتونه او د هغو وضعیت او څرنګوالی او نور اړوند موارد پکې په نظر کې نیول شوي دي.

۴. د ټرانسپورټ او هوایي چلند محترم وزارت اړوند په بندرونو کې د نوبت دهی سیستم چې چارې یې مکملې شوي او په نیردې راتلونکي به د یاد وزارت په مرسته استفادې ته وړاندې شي چې پر مټ به یې په بنادرو کې د مالونو د انتقال پروسه شفافه او موثروانان او اړوند شرکتونه به له سرګردانی څخه خلاص شي.

۵. د حج او اوقافو محترم وزارت لپاره د حجاجو د چارو د مدیریت سیستم چې د محترمو حجاجو اړوند ټولې چارې په کې په نظر کې نیول شوي دي او د یاد وزارت په همغږۍ سره به په نیردې راتلونکي کې استفادې ته وړاندې شي.
 ۶. د عدلیې محترم وزارت لپاره د معاملاتو د چارو سیستم چمتو او گټې اخیستنې ته سپارل شوی چې له مخې به یې د هېواد په کچه د کورونو جایدادونو او ورته نورو مواردو چارې تنظیم او له جعل او تزویر څخه به مخه پرې ونیول شي.
 ۷. د عدلیې محترم وزارت لپاره د تقنین سیستم چې د تقنیني اسنادو طی مراحل چارې به د همدې سیستم له مخې تنظیم شي.
 ۸. د مکروریانو امارتي شرکت لپاره د مکروریانو د حفظ او مراقبت سیستم چې د یاد شرکت ټول مدیریتي کارونه به له دې سیستم څخه تنظیمیږي عملاً تکمیل او خدمت ته سپارل شوي دي.
 ۹. د موبایلونو د ثبت او راجسټر سیستم چې ابتدایي ارزونې یې ترسره شوي او د جوړونې کارونه یې شروع شوي.
 ۱۰. د مهاجرینو وزارت لپاره له بهره د راستنېدونکو افغان کډوالو د ثبت او معلوماتي سیستم چې تر دې دمه یې کډوالو ته د ټوکن توزیع په برخه کې، د ټوکن بیرته لوستل د سیستم له لوري، د ټوکن تحقیق، د کډوالو د لومړنیو معلوماتو ثبت، د کارموندنې او استخدام کمېټه، د ترانسپورت کمېټه، مالي کمېټه او سوداګرو ته د تسهیلاتو برابرولو کمېټې کارونه بشپړ شوي دي په دې سره به د مهاجرینو ټوله پروسه په شفاف او چټک ډول پر مخ ولاړه شي.
 ۱۱. د سیم کارټونو د ویش لپاره سیستم چې د دې سیستم په واسطه به د اټرا محترمي ادارې ته چې سیم کارټ د چا له لوري ویشل شوی او څوک ترې گټه اخلي بشپړ معلومات ولري چې د دې سیستم پر مټ به د جنایي جرمونو لپری تر ډېره بریده رابنکته شي.
 ۱۲. د ټولو امارتي اداراتو لپاره د ویب پاڼې نوی ډیزاین چې د دې په واسطه به ټولو امارتي ادارو ویب پاڼو ډیزاین د ادارې په خوښه تنظیم او د ادارې ټول ضرورتونه مرفوع کړي.
 ۱۳. د آزموینو ملي ادارې لپاره د پخوانی سیستم د تعویض په موخه د آزموینو په سیستم په چټکې سره کار روان دې چې د یاد سیستم په پلي کیدو به د یاد ادارې د حفظ او مراقبت کلنی مقدار چی هندی کمپنی ته یې وړاندې کاوه د ۳۸ - ۴۰ زره ډالرو څخه به یاد قیمت صفر ته راټیټ شي.
 ۱۴. همداراز د ټولو وزارتونو او اداراتو لپاره د یوه مکمل سیستم چوکاټ طرح شوې چې په مټ به یې د وزارتونو او اداراتو حمایتي کارونه د سیستم پر مټ پر مخ درومي.
- أ. **بشري سرچینو سیستم:** په یاد سیستم کې د بشري سرچینو ټول کارونه د بیلگې په ډول (تشکیل جوړونه، استخدام پروسه، سوانحو ثبت، ظرفیت لوړونه او حاضري) شتون لري چی په پلي کیدو به یې د ادارې بشري څانگو ستونزی حل او کارونه به یې په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شی.

ب. **تدارکاتو سیستم:** په یاد سیستم کې د تدارکاتو اړوند ټول کارونه د بیلگې په ډول (د تدارکاتي پروژې ترتیبول، تدارکاتي پلان جوړول، د قراردادونو مدیریت، د خریداریو مدیریت، د تدارکاتي پروسو بشپړ فورمه جات او د تدارکاتو اړوند د نورو برخو پر مخ وړل) پکې شتون لري چې په پلې کیدو به یې د ادارې شته ستونزې حل او کارونه به یې په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

ت. **ګډام داری سیستم:** په یاد سیستم کې د ګډام داری اړوند ټول کارونه د بیلگې په ډول (د اجناسو ثبت او مدیریت، د ګډام مدیریت، د ګډام داری پروسې بشپړ فورمه جات او د ګډام داری اړوند نورې ځانګړتیاوې) پکې شتون لري چې پر مټ به یې د ګډام داری بخش ټولې ستونزې حل او کارونه به یې په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

ث. **جایدادونو (املاکو) سیستم:** په یاد سیستم کې د جایدادونو مربوط ټول کارونه لکه (د جایدادونو مدیریت، د کرایې او اجاره ورکونې مدیریت، آفرګشایی، د موجوده اجناسو ثبت، قراردادونو مدیریت او د جایدادونو اړوند ځانګړتیاوې) پکې شتون لري چې پر مټ به یې د جایدادونو د بخش ټولې ستونزې حل او کارونه به یې په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

ج. **ټرانسپورټ سیستم:** په یاد سیستم کې د ټرانسپورټ اړوند ټولې چارې د بیلگې په ډول (د وسایطو ثبت، د روغنیاتو ثبت، د وسایطو ترمیم، د ټرانسپورټ مربوطه فورمه جات او داسې نورې ځانګړتیاوې) شتون لري چې پر مټ به یې د ټرانسپورټ بخش ټولې ستونزې حل او کارونه به یې په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

ح. **مالي سیستم:** په یاد سیستم کې د مالي بخش ټول کارونه شتون لري چې پر مټ به یې د مالي د بخش ټول کارونه په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

خ. **خدماتو د عرضه کولو سیستم:** دغې سیستم کې د خدماتو د عرضه کولو بخش ټول کارونه شتون لري چې له مخې به یې د خدماتو د عرضه کولو د بخش ټول کارونه په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

د. **د پروژو د مدیریت سیستم:** دې سیستم کې د پروژو د مدیریت اړوند ټولې برخې شتون لري چې پر اساس به یې د پروژو د مدیریت ټول کارونه په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

ذ. **اسنادو مدیریت سیستم:** په یاد سیستم کې د اسنادو د مدیریت مربوط ټول کارونه شتون لري چې پر مټ به یې د اسنادو د مدیریت بخش ټول کارونه په سیستماتیک ډول پر مخ ولاړ شي.

همداراز په لاندې برخو کې هم د پام وړ پرمختګ شوی دی:

۱. د ډیجیټلي بدلون ملي ستراتیژي: یاده ستراتیژي اوسمهال تر کار لاندې ده د افغانستان اسلامی امارت د ټولو ارګانونو او ادارو د راتلونکو ۵ کلونو لپاره د چارو د ډیجیټلي کول، ډیجیټلي اقتصاد ته وده ورکول او هیوادوالو ته د چارو آسانه کول پکې شامل دي چې په پلیدو کې سره به یې هیوادوالو او دولتي برخو کې د پام وړ آسانتیاوې رامنځ ته شي.

۲. د ډیجیټلې نقشې، ډیجیټلې اقتصاد، او د افغانستان ملي پورتال طرحې جوړول: ډیجیټلې نقشه د هیواد په کچه د موبایل سیګنال، نوری فایبر او د افغانستان په فضا کې د استعمال شوي ستلایتونو لپاره استعمالیږي.

۳. د پالیسیو جوړول: د ډیټا یا معلوماتو لپاره بنسټیزې پالیسیانې او مسودې جوړی شوي دي، د ډیټا خوندي کولو پالیسی، د ډیټا د طبقه بندي کولو پالیسی، د ډیټا راټولولو پالیسی، د ډیټا محرمیت د پالیسی، د ډیټا ملکیت کولو پالیسی، د ډیټا امنیت کولو پالیسی، د ډیټا شریکولو پالیسی او ورته نورې پالیسیانې جوړی شوي دي.

۴. سنټرل ډونه: د مهمو سنټرل ډونو لکه د عکس، د ګوټې نښان او د معیاري سیستمونو مسودې جوړې شوي او توشیح ته چمتو دي.

همداراز د بڼې همغږۍ د منځته راوړلو لپاره په پلان کې لرو چې د ټولو امارتي وزارتونو او اداراتو په ګډون د فرصتونو او خنډونو د تشخیص او د وخت او منابعو د بڼې استفادې په موخه منظمې ناستې او غونډې ترتیب کړو، ترڅو د افغانستان اسلامي امارت وزارتونه او ادارات په تکنالوجي سمبال او هیوادوالو ته ښه خدمات وړاندې کړي شي.

د معلوماتي ټکنالوجي د زیربناګانو لوی ریاست لاسته راوړني:

د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجي وزارت توانېدلی د خپلو کاري ظرفیتونو څخه په استفادې دوهم ډیټا ستر فعال او ګټې اخیستنې ته وسپاري چې د یاد ډیټا سنټر په مرسته لاندې چارې سر ته رسېږي.

- د بریښنايي حکومتوالي د معلوماتو د دوهمې کاپي (Backup) اخیستل.
- د معلوماتي ټکنالوجي د امکاناتو او د دولت د عوایدو لوړول.
- د پېښو په وخت کې (اورلګیدنه، سیلاب، زلزله او نور...) خدمات وړاندې کول.

د نکسا د زیربنا پراختیا او انکشاف:

سیستم زیربناي نکسا (سیستم تبادلې اطلاعات داخلي) در حقیقت ایجاد یک گیتوی داخلی برای ترافیک داخلی انترنیت افغانستان می باشد و این سیستم برای امنیت معلومات، افزایش سرعت انترنیت و کاهش قیمت انترنیت در کشور نقش عمده را بازی می کند و از دسترسی کشورهای بیرونی به معلومات داخلی کشور جلوگیری نموده و وظایف ذیل را پیش می برد.

- د هېواد په داخل کې په یوه محلي شبکه کېنې ډټولو انترنیتی خدمتونو وړاندې کوونکو شرکتونو وصول .
- د انترنیتی خدمتونو د کیفیت لوړول او په انترنیتی شبکه کېنې د معلوماتو خونديتوب.
- د انترنټ د نرخونو کمول.
- د ۳۲ انترنیتی خدمتونو وړاندې کوونکو شرکتونو (ISP) وصول.

د کف نت شبکی جوړول:

- د یوې داخلي شبکی په وسیله د ټولو اداراتو او ولایاتو وصولول.
- د امارتی ادارو د معلوماتو ساتنه او خونديتوب.
- د اداراتو ترمنځ د اړیکو ګړنديتوب، چی په رسمی چاروکی د چټکوالي سبب ګرځي.
- د ۱۲ دولتی ادارو وصولول.

د کلوډ د زیربنا پراختیا او جوړول:

- د بریښنايي حکومتوالی د ټولو سیستمونو لپاره د قوي زیربنا جوړول ترڅو سرورونه، ذخیره (ستوریج) کې معلومات خوندي وساتل شي.
- په امارتی اداراتو کې د موازي زیربناو د جوړولو او د زیاتو مصارفو څخه مخنیوی.
- د معلوماتی ټکنالوجی د کیفیت لوړول.
- په مطمئن ډول د هېواد په داخل کې د مدیریتي سیستمونو هاسټنگ.

د ولایاتونو د وصل پروژه:

- ټول ولایات د معلوماتو د ملي مرکز سره وصل کول.
- د مرکز او ولایاتو د رسمي چارو ګړنديتوب.
- په رسمي چارو کېني نظارت او شفافیت.
- د ۱۲ ولایتونو وصولول.

د معلوماتو د ملی مرکز د ارتقا او امنیتي اجناسو پروژه:

- دا چې د ۲۰۱۰ کال څخه تر اوسه پورې د معلوماتو د ملي مرکز ټکنالوجي اپډیټ شوي نه وه اوسمهال یې شبکه، سرورونه، ستوریج، امنیتي اجناس او د برق اجناس آپډیټ او په نوي عصري ټکنالوجی سمبال شوي دي.
- د معلوماتو ملي مرکز ته په عصری ټکنالوجی سره ارتقا ورکول.
- د معلوماتو ملي مرکز ته د UPS د سرچینې نه د بریښنا تمویلول.
- د معلوماتو د ملی مرکز د خونديتوب او د خدماتو د کیفیت لوړول.

- د سایبري حملاتو څخه د برېښنايي حکومتوالی د سیستمونو ساتنه.

د سایبري جرمونو او د پېښو پیژندنې د لابر اتوار جوړول:

- د هېواد په کچه د یوه داسې قوي لابر اتوار جوړول چې د سایبري پېښو د څیړلو او بررسی توان ولري.
- د برېښنايي حکومتوالی د سیستمونو د خونديتوب د ضعف نقطې څیړل او د ضعیفو نقاطو د لمنځه وړلو په موخه وړاندیز کول.
- په هېواد کې د استفاده کوونکو تکنالوجیو څیړل او تحلیلول او همداراز د سایبري حملو څخه یې د مخنیوی لارو چارو پیدا کول.

د معلوماتي ټکنالوجی د زیربناگانو لوی ریاست د لاسته راوړنو خلاصه:

- د دولتي ایمیلونو او ویب سایټونو د هاسټنگ لپاره د یوې مستحکمی او قوي زیربنا جوړول.
- د معلوماتو په ملي مرکز، سایبري امنیت، نکسا او ګف نټ کې د انکشافی پروژو تطبیق کول.
- د پخوانی حکومت د وخت راپاتی لاینحل پروژو مشکلات حل کول او د هغې تطبیق.
- په اړونده بستونو کې د مسلکي کسانو ګمارنه.
- په هېواد کې د نوري فایبر د پروژو تطبیق د یوې منظمی پالیسی په اساس.
- په هېواد کې د نوری فایبر ډیرو مهمو پروژو منظوري ورکول چې د نوري فایبر حلقوي رینگ تکمیلیدو لپاره مرسته کوي او همدارنگه د FTTH پروژو.
- د ملی دومینونو د چارو منظم ول ترڅو د هغوی په وسیله دولت په عوایدو کې لوروالی راشي.
- د ملي او خارجي بانکونو لپاره د هاسټنگ او کولیکیشن زمینه برابرول.

د ۱۴۰۱ هـ ش کال په پرته ۱۴۰۲ هـ ش کال کې د افغانستان د دومینونو یا ډاټ ای اف عواید له ۲ سوه سلنې څخه پورته شوي.

د ۱۴۰۱ کال په نسبت ۱۴۰۲ هـ ش کال کې ۲۴۸ ډومینونه زیات راجسټر شوي دي.

د ۱۴۰۱ هـ ش کال په نسبت ۱۴۰۲ هـ ش کال کې ۱۵۱۲ ډومینونه نوي شوي دي.

معلومات در مورد ارائه خدمات ادارات که قرارداد دارند نزد مدیریت عمومی قراردادها:

۱. به تعداد ۶ اداره قرارداد خدمات سرورهای مجازی با ما عقد نموده و یک اداره دیگر که وزارت عدلیه می باشد در جریان است که قرارداد نماید و کار رسمی آن ۹۵ فیصد تکمیل گردیده.
۲. به تعداد ۳ اداره، قرارداد خدمات سرورهای اختصاصی با ما عقد نموده اند.
۳. به تعداد ۱۳ اداره از خدمات کولوکیشن استفاده می کنند و یا هم عقد قرارداد نموده اند.
۴. به تعداد ۱۶ اداره قرارداد خدمات هاست را با ما عقد نموده که تنها خدمات هاستنگ برای شان ارائه می گردد سیستم از خود شان بوده و هاست از وزارت مخابرات.
۵. ب تعداد ۱۳۱ اداره دولتی قرارداد ارائه خدمات وب سایت و ایمیل هاستنگ با ما عقد نموده اند که از این جمله ۳۳ قرارداد آن مربوط به ولایات است که در مورد پرداخت پول خدمات و استفاده از خدمات مشکل دارند و فعلاً این ۳۳ اداره زیر اثر وزارت محترم امور داخله می باشند.
۶. ارائه خدمات اس اس ال سرتفیکیت نظر به مؤافقه و درخواست اداره استفاده کننده که در سال جاری نزدیک به ۸۰ نخسه از اس اس ال سرتفیکیت به فروش رسیده است.

فایبر نوری:

فایبر نوری چې د هېواد یو له اساسي زیربناو څخه ده او همداراز د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجي وزارت د فایبر غځونې په برخه کې یوه ځانګړې پالیسي ترتیب کړې چې اوسمهال شرکتونه د همدې پالیسي له مخې چې نړیوال معیارونه پکې په پام کې نیول شوي د فایبر غځونې لپاره کندنکاري کوي.

- تر دې دمه ۷۷۷ د نوري فایبر پروژو او پلانونو منظوري او عدم منظوري په مرکز او ولایتونو کې ورکړل شوي.
- په مرکز او ولایتونو کې د نوري فایبر د منظور شوي پلان طول ۱۰۳۸۴،۵۴۷ کیلومتره دی.
- په مرکز او ولایتونو کې د نوري فایبر د عدم منظور شوي پلان طول ۱۳۰۲،۵۱۸ کیلومتره دی.
- زموږ عواید د نوري فایبر کیبل د غځونې له درکه د تېر کال په پرتله () سلنه ډېروالی لري.

خلاصه معلومات و دستاورد های اداره تنظیم خدمات پستی افغانستان (اپرا):

اداره تنظیم خدمات پستی (اپرا) طی سال ۱۴۴۵ فعالیت های عمده را انجام داده که ذیلاً گزارش ارائه می گردد:

- أ. در مورد ترتیب مقررات، لوائح، طرز العمل ها و پالیسی های مربوطه:
- تعقیب و پیگیری پروسه طی مراحل قانون تنظیم خدمات پستی افغانستان طی جلسات با کمیته مؤظف.
 - تهیه مواد برای تنظیم و انکشاف خدمات پستی در قانون وزارت مخابرات.
 - ترتیب طرح مقررہ پست.
 - نهائی سازی پرسشنامه ارزیابی کیفیت خدمات پستی.
 - طرح مسوده طرز العمل رسیدگی به شکایات، جبران خساره و حل منازعات.
 - پیگیری موضوع از سرگیری فعالیت معبر پستی در گمرک میدان هوائی کابل و بندر تورخم.
 - راه اندازی سیستم مدیریت معلومات پستی (PDMS) جهت ثبت ارقام دقیق انتقالات پستی.
- ب. در مورد صدور، تمدید جوازها، تمدید گزنتی بانکی ها:
- در مجموع به تعداد ۸ درخواستی که از جانب اشخاص و شرکت ها مبنی بر ایجاد شرکت خدمات پستی دریافت گردیده بود از جمله سه شرکت ذیل شرایط دریافت و اخذ جواز را تکمیل و برای شان جواز صادر گردید.
 - ۱. شرکت خدمات پست سریع موم.
 - ۲. شرکت خدمات پست سریع اکرم زاده.
 - ۳. شرکت خدمات پست سریع رحمان صمدی.
 - تمدید تعداد ۶ جواز شرکت های پستی.
 - تعداد شرکت های مجوز پستی ۱۵ شرکت است که شرکت های خصوصی در ۹ ولایت و شرکت دولتی افغان پست با بیش از ۴۶۳ پسته خانه در ۳۴ ولایت افغانستان فعالیت دارد.
 - ایجاد ۵۱ نمایندگی در سطح شهر کابل و ۹ ولایت کشور توسط شرکت های خصوصی پستی.
 - رسیدگی به شکایات مشتریان، تنظیم روابط و ایجاد فضای اعتماد میان عرضه کنندگان و متقاضیان این سکتور.
 - حصول اطمینان از تمدید گزنتی بانکی های عرضه کنندگان خدمات پستی حین ورود به مارکیت پستی کشور.
 - با صدور جواز به شرکت های جدید عرضه خدمات پستی، عواید این بخش بالا رفته و به یک تعداد از هموطنان زمینه کار نیز مساعد گردیده است.
- ت. نظارت از مارکیت پست و جلوگیری از فعالیت های بدون مجوز، نظارت از امور مالی، امور عملیاتی و حصول عواید و جلوگیری از فعالیت های بدون مجوز:
- از امور مالی و عملیاتی شرکت های عرضه کننده مجوز خدمات پستی نظارت و بررسی صورت گرفته و راپورهای فعالیت شان منظمآ جمع آوری شده که به اثر هدایت و رهنمائی برای شرکت ها حجم

ترافیک و عواید شان سیر صعودی داشته است که در مجموع به تعداد ۳۶۰۱ اسناد، بسته‌های کوچک و پارسل به خارج از کشور انتقال گردیده است.

- صدور تعرفه‌ها جهت تحویلی، فیس تمدید جوازها، اجازه نامه‌ها و کمیشن‌های ماهوار و سایر عواید جهت تحویلی به واردات امارت اسلامی و کسب حصول اطمینان از تحویلی آن به رویت آویزهای بانکی.

- بمنظور جلوگیری از فعالیت‌های بدون مجوز تیم‌های نظارتی این اداره در مارکیت پستی کشور طی سال ۱۴۰۲ مطابق به ۱۴۴۵ هـ ق پروسه نظارت سراسری را در شهر کابل راه اندازی نموده که در نتیجه (۱۰۲) شرکت که فعالیت‌های بدون مجوز پستی را انجام می‌دادند شناسائی و فعالیت‌های شان متوقف گردیده است.

- جلوگیری از سوء استفاده افراد و شرکت‌ها از نام و اعتبار شرکت‌های مجوز ملی و بین المللی.
- ارسال مکتوب متحدالمال به تمام ریاست‌های مخابرات ولایات در مورد جلوگیری از فعالیت‌های بدون مجوز پستی در مارکیت پست ولایات مربوطه.

- از مدرک قیمت جواز، ۱۵٪ کمیشن، تمدید اجازه نامه‌های سالانه، تمدید موافقتنامه‌ها، فورم توزیع جواز و شرکت‌های بدون مجوز بعد از صدور تعرفه شامل واردات امارت اسلامی گردیده و ذریعه آویز به این اداره اطمینان داده شده است.

بخش مهارت‌های دیجیتلی:

تجهیز و عصری سازی مراکز آموزشی ۱۶ ولایات درجه سه و درجه دو کشور:

بطور مجموع ۵۴۰ پایه کمپیوتر و دیگر تجهیزات از قبیل میز، چوکی، پروجکتور، لپ‌تاپ، و لاکر لپ‌تاپ، کمره های امنیتی برای صنفی آموزشی و سیستم برق سولری فراهم شده است.

بطور مجموع ۹۴ کیلو وات برق سولری در این ولایات برای مراکز آموزشی نصب و فعال شده است.

قیمت مجموعی این اجناس بالغ بر ۳۵،۳۳۳،۴۰۰ افغانی می‌باشد.

در این پروژه ۱۳ ولایت درجه سه، ۲ ولایت درجه دو و ۱ ولایت درجه یک شامل بودند.

تجهیز و عصری سازی ۷ ولایت درجه دو و ۱ ولایت درجه یک در سال جاری تحت کار می‌باشد.

دوره‌های آموزشی مهارت‌های اساسی دیجیتلی در ۳۳ ولایت:

وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی برای فراهم سازی آموزش تکنالوژی در ۳۳ ولایت افغانستان دوره‌های آموزشی شش ماهه را به راه انداخته است و توسط اساتید مجرب در بخش اساسات کمپیوتر، پروگرام‌های مایکروسافت آفیس و انترنت تدریس صورت می‌گیرد طی یک سال گذشته ۵۰ دوره آموزشی مهارت‌های اساسی دیجیتلی در ۳۳ ولایت کشور دایر گردیده که جمله ۱۶۵۱ شاگرد فارغ گردیده و تصدیق نامه بدست آورده اند. به منظور بلند بردن سطح ظرفیت در قبال مهارت‌های اساسی دیجیتلی ریاست مذکور ۵ تفاهمنامه را با ادارات مختلف به امضا رسانیده است.

تفاهمنامه همکاری میان وزارت مخابرات و اکادمی علوم:

- تفاهمنامه همکاری میان وزارت مخابرات و اداره تعلیمات تخنیک و مسلکی
- تفاهمنامه همکاری میان وزارت مخابرات و مرکز ساینس وزارت معارف
- تفاهمنامه همکاری میان وزارت مخابرات و پوهنتون پولی تخنیک
- تفاهمنامه همکاری میان وزارت مخابرات و مؤسسۀ شیدو در قبال بلند بردن مهارت‌های اساسی دیجیتلی (امضا و تطبیق شده است).

الکترونیکی سازی دوره‌های مهارت‌های اساسی دیجیتلی:

بطور مجموع ۷۵۶ شاگرد و ۳۶ تن از اساتید محترم که در دوره‌های مختلف مهارت‌های اساسی دیجیتلی مصروف درس اند در این سیستم ثبت شده اند.

آموزش استادان ۳۳ ولایت در بخش مهارت‌های پیشرفته دیجیتلی:

این استادان کورس‌های مهارت‌های پیشرفته دیجیتلی را در برخی ولایات آغاز کرده و پروسه ادامه دارد.

ترتیب ۴ طرز العمل و چهارچوب برای انکشاف مهارت‌های دیجیتلی:

- طرز العمل تنظیم امور کورس‌های مهارت‌های دیجیتلی.
- چهار چوب انکشاف مهارت‌های دیجیتلی.
- چهارچوب نظارت از مراکز آموزشی ولایات.
- مرور نصاب واحد مهارت‌های اساسی دیجیتلی برای افغانستان.

ریاست تحقیق و نوآوری:

تحقیق در بخش‌های مختلف تکنالوژی

این تحقیقات در بخش‌های مختلف استفاده از تکنالوژی معلوماتی، شناخت راه حل‌ها، و انکشاف تحقیقات تکنالوژی به سطح کشور می‌باشند.

- چالش‌های سطح تکنالوژی سد راه تطبیق ترانسپورت هوشمند در افغانستان
- تحقیق روی ۵ مرکز تحقیقاتی فعال در افغانستان
- تحقیق روی محتویات اقتصاد دیجیتلی
- تحقیق روی محتویات و نیازسنجی قانون آی سی تی
- تحقیق روی محتویات جورنال الکترونیکی تکنالوژی معلوماتی افغانستان
- تحقیق روی بازارهای آنلاین
- تحقیق روی محتویات و چگونگی ثبت نوآوری‌های تکنالوژی معلوماتی در افغانستان
- تحقیق کوچک روی تکنالوژی‌های استفاده شده در بخش زراعت
- تحقیق روی راهکارهای بند کردن تیک تاک و پب جی
- تحقیق روی چگونگی استفاده از خدمات انترنیتی در افغانستان

ماهانہ چهار راپور از پیشرفت‌های تکنالوژی در جهان:

در چهار ماه گذشته، ریاست عمومی تحقیق و توسعه تکنالوژی معلوماتی چهار گزارش ماهانه جامع در زمینه پیشرفت و تغییرات تکنالوژی معلوماتی در چهار حوزه کلیدی تکنالوژی معلوماتی (حکومتداری دیجیتلی، تکنالوژی‌ها و ابزارهای نوظهور، هوش مصنوعی (AI) و امنیت اطلاعات) ارائه کرده است. در این گزارش‌های تحقیقاتی تمام پیشرفت‌های تکنالوژی به مقام وزارت ارائه شده تا در کارهای روز مره وزارت در نظر گرفته شود.

ایجاد و فعال سازی مرکز تسهیل نوآوری و ابتکار:

کار تجهیز این مرکز ادامه دارد. طرح متذکره قبلاً نهایی شده و بعد از تجهیز این مرکز تطبیق خواهد شد.

د بشری سرچینو په برخه کې:

د مخابراتو او معلوماتی ټکنالوجی وزارت د چارو د بڼه مدیریت او همدا راز د مخابراتو او ټکنالوجی د ودې او پرمختګ په موخه خپل ټول مسلکي بستونه آزاد رقابت ته سپارلي او دا پروسه لا هم روانه ده او په دې برخه کې

د هېواد نامتو کادرونه او انجنیر صاحبان جذب شوي چې اوسمهال د سیستمونو په جوړولو او همداراز نورو تخنیکي برخو کې د پام وړ لاسته راوړنې لري او په خپلو کارونو بوخت دي. د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت د NTA بستونو کې د هېواد نامتو کادرونه ټاکلي چې له جملې یې د ۱۷ تنو قرارداد نوی شوی او ۲ تنه نور د NTA بستونو کې نوي ټاکل شوي او همداراز ۵۹ مختلفو بستونو کې د کمپیوټر ساینس اړوند انجنیر صاحبان د یوې شفافی وروسته ټاکل شوي دي.

ریاست تدارکات:

په ۱۴۰۲ هـ ش کال کې د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت ۲۶ پروژې تر کار لاندې درلودې چې الله الحمد سر ته رسېدلي او گزارش یې تاسې سره په مختصر ډول شریکوو.

- قرارداد خدمات ۶۲۴ ام انترنیت.
- قرارداد خدمات ۴۰۰ ام ای انترنیت
- قرارداد ارائه خدمات تلفن‌های دیجیتال و سیسکو
- قرارداد تهیه اجناس لفت، برق و آب رسانی
- قرارداد تهیه پرزه جات الکترونیکی برای دفاتر مرکزی وزارت
- تهیه و اکمال ۳۰ پایه کمپیوتر
- قرارداد ترمیمات ساختمان منزل هشت و ایجاد اوپین سپیس ریاست اپرا منزل ۱۵
- عرضه خدمات GPS برای وسایط وزارت
- قرارداد پروژه خریداری لیسنس‌های SSI سرتیفیکیت
- قرارداد تهیه و تدارک ۹۲ قلم پرزه جات و ترمیمات
- تهیه و خریداری دو پایه UPS دیتا سنتر
- قرارداد تهیه و اکمال کمپیوتر، UPS و پروجکتور
- قرارداد تهیه تجهیزات برق مرکز ملی معلومات
- قرارداد پروژه زیربنای سرورهای کلود Cloud solution
- قرارداد پروژه زیربنای مخزن اطلاعات کلود (Cloud – Storage)
- قرارداد بخش اول پروژه (زیربنای شبکه ولایات) وصل به شبکه مرکزی وزارت
- قرارداد بخش دوم پروژه (زیربنای شبکه مرکزی) وصل ولایات به شبکه مرکزی وزارت
- قرارداد بخش سوم پروژه (تجهیز آی تی) وصل ولایات به شبکه مرکزی وزارت

- قرارداد پروژه تجهیزات امنیتی تکنالوژی معلومات و آپگرید مرکز ملی معلومات
- تهیه و خریداری وسایل و تجهیزات به مرکز آموزشی ریاست‌های مخابرات و تکنالوژی معلوماتی ولایات
- فعال سازی لابراتوار جرایم سایبر
- قرارداد تهیه و تجهیزات مرکز تبادل انترنت افغانستان (نکسا)
- ترمیمات ساختمانی منازل ۶، ۷، ۱۲ و ۱۴ تعمیر ۱۸ به منظور حفظ و مراقبت و جلوگیری از فرسوده شدن این ساختمان.

د اټرا ادارې لاسته راوړنې

مشترکین:

- د اسلامي امارت تر راتگ مخکې د مخابراتي مارکیټ ټول فعال مشترکین ۲۲،۴ میلیونه وو، اوس دا شمیره تر ۲۵،۳ میلیونو پورې رسیدلې ده، چې دې سره په ۱۴۰۲ کال کې ۲ میلیونه مشترکین ډیر شوي دي.
- د اسلامي امارت تر راتگ مخکې د 3G مشترکین ۶،۲ میلیون وو اوس ۶،۷ میلیون ته رسیدلي دي، چې یواځې په ۱۴۰۲ کال کې د مشترکینو شمیر ۳۰۰ زره لوړ شوی دی.
- د اسلامي امارت تر راتگ مخکې د 4G مشترکین ۱،۶ میلیونه وو اوس ۴،۸ میلیونو ته رسیدلي دي. په ۱۴۰۲ کال کې د نوموړو مشترکینو شمیر ۱،۳ میلیونه لوړ شوی دی.
- د اسلامي امارت تر راتگ مخکې د موبایل انترني خدماتو مشترکینو ارقام ۱۱،۲ میلیون وو اوس مهال ۱۲،۹ میلیون ته رسیدلې دي. په ۱۴۰۲ کال کې د موبایل انترني خدماتو مشترکینو شمیره ۱ میلیون لوړه شوې ده.
- په مقایسوي توګه د صوتي خدماتو په پرتله د انترني خدماتو کاریدونکي مشترکین د ډیریدو په لوري روان دي.

پانګونه:

- د هېواد په مخابراتي سکتور کې تر اوسه ۲،۸ میلیارد امریکایي ډالر چې د ۱۹۶ میلیارد افغانیو معادل کيږي په ارزښت پانګونه شوې. همداراز، د اسلامي امارت له راتگ څخه تر اوسه په مخابراتي مارکیټ کې شاوخوا ۱۷۸ میلیونه امریکایي ډالر چې د ۱۲،۶۴ میلیارد افغانیو معادل کيږي پانګه اچوونه شوې ده.
- په مخابراتي مارکیټ کې نوي پانګونه ترپخوا د مخابراتي مارکیټ پوښښ، زیربناوو او د کیفیت په سمیدو او د مارکیټ د پیاوړتیا سبب ګرځیدلې ده.

عوايد:

په تېر یو کال کې د ۵ مخابراتي شرکتونو د مخابراتي خدمتونو د عرضه کولو له لارې ۸۴۲ میلیون امریکایي ډالر چې معادل یې ۵۹ میلیارده افغانۍ کیري ناخالص عواید ترلاسه کړي دي.

د مخابراتي خدمتونو د تعرفو نرخونه:

د اسلامي امارت تر راتګ مخکې په هیواد کې د مخابراتي خدمتونو د تعرفو نرخونه ګران وو، د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجی وزارت په مشرۍ اتراداره د مخابراتي مارکیټ تر هر اړخیز تحلیل وروسته په دې وتوانیده چې مخابراتي شرکتونو ته د تعرفو د نرخونو لپاره سقف وټاکي. چې د یادې ارزونې پر بنسټ په لومړي ځل افغانستان کې مخابراتي شرکتونو ته د انټرنېټ او غږیزو اړیکو د عادی بیو لپاره د ټاکل شویو تعرفو سقف وټاکل شو چې په اساس یې د هرې شبکې د پیروونکو ترمنځ د غږیزو اړیکو حد اکثر قیمت فی دقیقه ۱،۸۵ افغانۍ وټاکل شو، او له یوې مخابراتي شبکې څخه بلې مخابراتي شبکې ته د اړیکو د عادی بیو لپاره د ټاکل شویو تعرفو سقف فی دقیقه په ۲،۲ افغانۍ حد اکثر وټاکل شو. د انټرنېټي خدمتونو د بیو په برخه کې هم د یوې جی بی میاشتنۍ کڅوړې حد اکثر قیمت ۱۱۰ افغانۍ ټاکل شوی دی، چې پدې توګه په مخابراتي مارکیټ کې رقابت ایجاد شوی او په بیو کې تر ډیره حده ټیټوالی راغلی. همداراز، د اترادارې یو ځل بیا د شرکتونو د عوایدو او مصارفو تحلیل ترسره کړی او په نږدې راتلونکې کې به په مخابراتي بیو کې نور هم ټیټوالی راشي.

کاري بوختیاوې:

د هیواد د مخابراتي مارکیټ له لارې هیوادوالو ته په لاندې ډول په مستقیم او غیر مستقیم ډول د کاري بوختیاوو زمینه برابره شوې ده:

- په مستقیم ډول ۱۶۰۰۰ کسانو ته
- په غیر مستقیم ډول ۱۶۸۰۰۰ کسانو ته
- ټولې برابرې شوې کاري بوختیاوې په (مستقیم او غیر مستقیم) ډول ۱۸۴۰۰۰ کسانو ته رسېږي.

د نوري فايبر کيبل خدمات:

- د اسلامي امارت تر راتګ د مخه په هیواد کې غځول شوی نوري فايبر کيبل د شبکې اوږدوالی ۷۶۵۳ کیلومتره و.
- اوس مهال یاده شبکه تر ۹۱۳۸ کیلومترو پورې رسيدلې ده. پدې اساس یواځې په ۱۴۰۲ کال کې تر ۱۴۸۵ کیلومترو پورې نوی د نوري فايبر شبکې کيبل غځول شوی دی.

- د شرکتونو له لوري د نوري فايبر د نويو کيلونو د کيندنو لپاره د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجي وزارت له لوري له اړونده ارگانونو سره په همغږۍ ځانگړې پاليسي ترتيب شوي ده چې تر عملي سره يې په هېواد کې د نوري فايبر شبکو پراختيا تنظيم موندلی دی.

د جوازونو صدور:

- په تېر يو کال کې (۱) د نوري فايبر خدماتو او (۱) د انترني خدماتو جوازونه او (۲۸) نور مختلف النوع (TTSP، VAS، SP) نوي جوازليکونه شرکتونو ته صادر شوي دي.

پنځه، نوي جوازونه او جوازليکونه تسويد او ترتيب شوي دي چې په لاندې ډول دي:

- د سيم کارتونو د خرڅلاو، ثبت او راجسټريشن جواز ليک.
- د آی سي ټي خدمتونو جوازليک مسوده.
- د عادي کال سنټر جوازليک مسوده.
- د مخابراتي وسايلو د توريد او خرڅلاو جوازليک تعديل.

پنځه کړنلارې او ميکانيزمونه ترتيب شوي دي چې په لاندې ډول دي:

- په مخابراتي شرکتونو کې د بهرنيو اتباعو د استخدام کړنلارې وضع کيدل.
- د جوازونو او جوازليکونو د صدور پړاوونو طی کولو کړنلارې د لومړنۍ مسودې ترتيب.
- د جوازونو او جوازليکونو د لغو کولو کړنلارې د لومړنۍ مسودې ترتيب.
- هېواد ته د بېرته راستنيدونکو کډوالو لپاره د مخابراتي خدمتونو وړاندې کولو په موخه د آسانتياوو ميکانيزم وضع کول.
- د حفظ و مراقبت او اداري فيسونو د تحويلولو کړنلارې د لومړنۍ مسودې ترتيب

څلور کړنلارې تعديل شوي دي چې په لاندې ډول دي:

- د مخابراتي شرکتونو د اشتهاري اعلانونو کړنلاره.
- د عامه نظر غوښتنې کړنلاره.
- د مخابراتي او انترني وسايلو د تشریح کړنلاره.
- د مخابراتي سيمکارتونو د بياخلي ثبت او راجسټريشن کړنلاره.

د طيف منجمنت په برخه کې:

- د (۱۴۰۲) هـ ش کال په حوت مياشت کې د موبایل براد باندې خدمتونو د عرضه کولو په موخه مخابراتي شرکتونو ته اضافه فريکونسي د مزایدې له لارې وويشل شوه چې د څه باندې اته نوي (۹۸) ميليونه امريکايي ډالرو عوايدو په تثبيتولو باندې پای ته ورسېده چې ياد عوايد به د اړوندې پاليسي له مخې

- د ګټونکو شرکتونو څخه را ټولیري، همدارنگه به له دې سره د موبایل برادبانډ خدمتونو په کیفیت او پوښنې کې د هېواد په کچه د پام وړ بهتروالی په نږدې راتلونکې کې رامنځته شي.
- همدارنگه د SMS4DC سافټویر څخه د ګټې اخستنې په موخه مختلفو مخابراتي خدمتونو لپاره نوي اپلیکیشن فورمونه ډیزاین او عملاً ۸۰ سلنه ډیټا د نوي فارمټ مطابق SMS4DC ته انتقال شوي ده.
- د (۲۷۱۸) په شمېر BTS راجستر شوي چې د پوښنې د پراختیا او کیفیت لوړلو تر څنګ له هر یو څخه د بېلابېلو کټګوریو په پام کې نیولو سره د پام وړ عواید تر لاسه شوي دي.
- د E-Band فریکونسي چې د Backhaul Connectivity لپاره مهمه فریکونسي چې د یو لړ شرایطو په پام کې نیولو سره ویش ته چمتو شوې ده، چې د مخابراتي شرکتونو لخوا د غوښتنې په صورت کې به هغوی ته وویشل شي، له دې سره به له یوې خوا د مخابراتي خدمتونو په کیفیت کې مثبت بدلون رامنځ ته شي له بل پلوه د ادارې لپاره د عوایدو یو مهمه سرچینه هم ده.
- د تیر کال را په دیخوا (۱۰۵۹) شمېر واړه او لوی ټاورونه د ISP او TTSP شرکتونو له لوري راجستر شوي دي چې په هر ټاور کې بیا د یو یا څو مخابراتي شرکتونو له لوري بېلابېلو باندونو مخابراتي وسایل نصب شوي، چې له دې سره د پوښنې د پراختیا ترڅنګ ادارې ته عواید هم تر لاسه شوي دي.
- د (۵۲۸) په شمېر مایکروویف لینکونو ته فریکونسي توزیع شوې ده، چې د هر مایکروویف لینک د راجستر څخه ادارې ته اداري او کلني فیسونه جمع شوي دي.
- د (۶۰) په شمېر واکي ټاکي مخابراتو او (۴) ریپیټرونو ته د فریکونسي جوازلیکونه صادر شوي دي او (۴۳۹) هندسټونه هم راجستر شوي دي.
- د (۶۹) په شمېر د Wi-Fi خدمتونو لپاره جوازلیکونه ویشل شوي دي.
- د (۳۷۰) په شمېر سټلایټ ټیلیفونونه ثبت او راجستر شوي دي چې له امله یې بهرنیو سیلانیانو او داخلي ارګانونو ته د عاجلو او آسانه اړیکو نیولو زمینه برابره شوې ده.
- د (۳) په شمېر تلویزیونونو ته فریکونسي جواز لیکونه صادر شوي دي.
- د (۹۴۸۷) په شمېر د فریکونسي جوازلیکونه بیاخلي نوي شوي دي او د (۲۵۷۸) په شمېر جوازلیکونه چې نور ورته اړتیا نه لیدل کېده لغوه شوي دي.

د نظارت په برخه کې:

- اوس مهال په ټول هېواد کې په ۲۴ ساعته ډول مخابراتي خدمتونه وړاندې کیږي.

- د لومړي ځل لپاره د مخابراتي خدمتونو کیفیت معلومولو لپاره په ټول هیواد کې د ډرایوټسټ ګرځنده دستګاوې فعالیت کوي او د شبکو د مخابراتي خدمتونو نظارت ترسره کيږي.
- د اترا ادارې په همغږۍ د هیواد په لویو لارو کې د ګرځنده مخابراتي شبکې د پوښښ کار روان دی او په نږدې راتلونکي کې به د هیواد ټولې لویې لارې تر پوښښ لاندې راشي.
- د بېلابېلو غیر اصولي خدمتونو درول او له متضررو مشترکینو څخه د ترلاسه شویو پیسو بیرته ورګرځول.
- په مخابراتي شرکتونو کې د خارجي اتباعو د ګومارني طرزالعمل جدی تعقیبول.
- د هېواد په مرکز او ولایتونو کې د اړوندو قوانینو او طرزالعملونو سره سم د ۱۴۰۰ مخابراتي او انټرنټی سایټونو د جوړولو او نصبولو څارنه.
- د هیواد په مرکز او ولایتونو کې د شاوخوا ۳۰۰ غیر مجاز مخابراتي وسایلو کشف او خنثی کول (لکه ریپټر، سیګنال بوسټرونه، او نور...) چې د فریکونسی د اختلال لامل شوي وو.
- د هیواد په مرکز او ولایتونو کې د فریکونسی د داخل له ۱۰۰ څخه زیاتې قضیو ته رسیدګی کول. چې د مخابراتي خدمتونو وړاندې کوونکو شرکتونو په مخابراتي سایټونو یې اغېز کړی و.
- د راډیو ګانو او تلویزیونونو د خپرونو څارنه، دوی ته د توزیع شوی فریکونسیو پراساس، د لسګونو راډیو او تلویزیون شبکو پیژندل چې د فریکونسی جواز ترلاسه کولو پرته یې نشرات درلودل، او د دوی په وړاندې قانوني اقدام شوی دی.
- د اترا ادارې د شکایتونو آوریډو آمریت ټولټال (۳۲۸۱۱) شکایتونه د ۹۹۹ شمېرې، سوشل میډیا، عرایضو، لیکونو او د پیروونکو د مستقیم حضور له لارې ترلاسه کړي دي.
- د مخابراتي شرکتونو د پیروونکو ستونزو ته د رسیده ګی لپاره ټولټال (۹۷۲) د آنلاین پورتل د فورمو، ایمیلونو او د لیکونو له لارې مربوطه مخابراتي شرکتونو ته د حل په موخه لیږل شوي دي.
- ټولټال (۹۷۲) شکایتونو او ستونزو ته رسیده شوې ده، او پاتې نور شکایتونه او ستونزې د ددې ادارې داخلي ریاستونو سره د حل په موخه د لیکونو له لارې شریک شوی او ځینو شکایت کوونکو ته د شکایتونو آوریډلو آمریت د مسؤلینو لخوا لازمي لارښوونې شوې دي.
- د کریدټ د غلا اړوند (۳۷) قضیې چې (۲۷۷۹۳۶) افغانی د پیروونکو کریدټ کارتونه غلا شوي دي د ټیلفني اړیکو له لارې د متضررینو له لوري، اترا ادارې سره شریک شوي دي چې د مخابراتي شرکتونو په همکارۍ (۱۳۷۹۱۹) افغانی کریدټ کارتونه متضررو پیروونکو ته بیرته لیږل شوي دي همدارنګه (۲۱) د مختلفو اشخاصو د کریدټ د غلا اړوند قضیې کورنیو چارو وزارت ته لیږل شوي ترڅو جرمي او کشفی څیړنه یې ترسره شي.

- د کابل ولایت اولي او دوهمې ناحې اړوند مارکیټونو کې د غیر قانوني ریپیټرونو (سگنل بوستر) د خنثی، لاک او مهر په بهیر کې (۳۰۰) اندور، (۲۴۳) اوډور او په تعداد د (۲۶۴) رسیور قطع، لاک او مهر شوي دي.
- هېواد ته د X STARLINK Wi-Fi نوموړي وسیلې توريد شوي وې چې د څارنې پر مهال د ځینو ولایتونو کې د عامو وگړو څخه (۹) پایې د ستارلینک وسیلې ترلاسه چې وروسته بیا د دغې ادارې د استازو له لورې لاک مهر او راټولي شوي.
- (۲۲) مخابراتي (Walkie talkies) چې جواز یې نه درلود او د مختلفو اشخاصو له لوري استفاده کیدي غیرمجاز وگڼل شوي او د څارنې ټیم لخوا لاک او مهر شوي.
- د مخابراتي شرکتونو د ۵،۳ میلیونه سیمکارتونه د بیا ځلي ثبت او راجسټریشن د ثبت او راجسټریشن کړنلارې مطابق ثبت شوي دي، همدارنگه د مخابراتي شرکتونو ۱،۸ میلیونه سیمکارتونو غیر فعال کول چې د سیمکارتونو د ثبت او راجسټریشن کړنلارې مطابق ثبت او راجسټریشن شوي نه وو.
- د ۴،۲ میلیونه سیمکارتونو څارنه او بررسی شوې.
- د ګاونډیو هیوادونو د شبکو د فریکونسی د نفوذ او اخلال څخه د ساتنې په موخه د سرحدي ساحاتو څیرنه او د سگنالونو د محدودولو په خاطر له هیوادونو سره د اسنادو او شواهدو شریکول.

د پلان او پراختیا په برخه کې:

- د سراسري لاسرسي د لسمې پروژې په لومړي لاپټ کې د ۳۳ سایټونو د جوړولو قرارداد لاسلیک شوی دی، چې له دې ډلې ۱۸ سایټونه په (پاسیف او اکتیفه) توګه جوړ او فعال شوي دي او د هغې ۱۴ نور سایټونه په (پاسیفه) برخه کې فعال شوي.
- د سراسري لاسرسي د لسمې پروژې په دوهم لاپټ کې د ۲۷۹ سایټونو د جوړولو چارې شاملې وې چې قراردادونه یې د افغان تیلکام شرکت سره لاسلیک او د جوړولو چارې یې عملاً روانې دي.
- له واحدې سرچینې څخه په ګټې اخیستنې د ۱۰ سایټونو جوړولو تړون لاسلیک شوی، د ۲۱ نورو سایټونو د جوړولو قرارداد به ډیر ژر لاسلیک شي او له یادې سرچینې څخه په ګټې اخیستنې د ۱۰ نورو سایټونو د جوړولو قرارداد پروسه تر ارزونې لاندې ده.
- د ټي ډي ایف بودجې څخه د هیواد د ۱۶ ولایتونو د مخابراتو ریاستونو لپاره د (آی ټي لیب) توکو لکه (میزونو، چوکيو، سولر سیستم او کمپیوټرونو) د اخیستلو لپاره بودجه منظور شوې وه چې د ۱۶ ولایتونو لپاره د (میز، چوکي او سولر سیستم) وسایل بشپړ او اړوندو ریاستونو ته تسلیم شوي دي.
- د افغان پست ریاست لپاره د کال سنټر جوړولو پروژې تړون لاسلیک، د آفر خلاصولو او ارزونې پروسه یې بشپړه او کار پرې روان دی.

د ریل ټایم سیستم:

- ریل ټایم یو څارنیز سیستم دی چې اصلي موخه یې په مخابراتي عوایدو کې د روڼتیا رامنځته کول دي. په دې وروستیو کې د ریل ټایم سیستم قرارداد تعدیل شو، چې له امله یې مور وکولی شول، لګښت یې له یولس میلیونه ډالرو څخه اته میلیون ډالرو ته را ښکته کړو، پر دغه سیستم چټک کار روان دی، د سیستم د پراختیا په لړ کې په لومړیو کې مخابراتي شرکتونو سخت مقاومت وښود او مور ته یې د اړتیا وړ معلومات نه راکول؛ خو د هلوځلو په پایله کې مور وکولای شول مخابراتي شرکتونه قانع کړو او د ریل ټایم سیستم رامنځ ته کولو او ودې لپاره اړین اطلاعات ترلاسه کړو.
- اوس مهال، د مخابراتي خدمتونو لاس سلنه محصول برخې اطلاعات عملاً په ژوندۍ بڼه د ریل ټایم سیستم په داشبورډ ښودل کېږي او د عوایدو تضمین یا Revenue Assurance برخې پراختیا هم د بشپړیدو په حال کې ده.
- د ریل ټایم سیستم له بشپړیدو سره به د مخابراتي عوایدو څارنه په کره او رڼه توګه ترسره شي او مخابراتي عواید به په عادلانه ډول مدیریت شي. دا به د مخابراتي شرکتونو د مالي جوړښت د ښه والي او په مالي برخه کې د روڼتیا په هکله عمومي باور ډیر کړي.

SMS4C سیستم:

د مخ پر ودې هېوادونو لپاره د فریکونسیو د مدیریت سیستم (SMS4C) د فریکونسیو د مدیریت یو معیاري سیستم دی چې د مخابراتو د نړیوالې ټولنې (ITU) لخوا د مخ پر ودې هېوادونه لپاره جوړ شوی دی، دغه سیستم د فریکونسیو مدیریت د اړتیا وړ او مهمو غوښتنو ته ځواب ویونکی سیستم دی، یاد سیستم تر اوسه تر ګټې اخیستنې لاندې نه وو نیول شوی، اوسمهال په دې کار روان دی چې ګټه ورڅخه واخلو او خپلې موجوده جوازنامې چې تر اوسه د اترا ادارې لخوا مخابراتي او نټرنټي شرکتونو او نور غوښتونکو ته صادرې شوې دي دغه سیستم ته ولیردوو، چې د لیرد علمي چارې یې دوه درې میاشتې وړاندې پیل او په چټکۍ روانې دي، چې تر دې مهاله ۷۰ سلنه موجوده صادرې شوې جوازنامې چې د زاپه سیستم پرېښت مخابراتي شرکتونو ته صادرې شوې وې، یاد سیستم ته لیرودل شوې دي.

نوموړی سیستم د معلوماتو د امنیت او خوندي ساتلو له اړخه د پخواني سیستم په پرتله ښې ځانګړتیاوې لري او معلومات به په ډاډمنه توګه په کې خوندي او ساتل شوي وي.

د پخواني سیستم امنیت خوندي نه وو او له هر اړخه زیان منونکی او په ډیره آسانی د خطرونو ښکار کېدو، چې په فعالیتو سره به یې یاده ستونزه حل شي.

د فريکونسيو د څارنې دغه نوی سیستم اوسمهال يوازې په پلازمینه کابل کې فعال شوی دی، خو هڅې روانې دي چې په نورو ولايتونو کې هم فعال شي، دغه څارنيز سیستم چې انفوت يې د طيف منجمنټ ډيټا ده نو د (SMS4C) څخه کولی شي چې د (SMS4C) ژوندۍ ډيټا له ځان سره واخلي او د هغې په بيس باندې خپل تحليل ترسره او په سيمه کې هغه غير مجاز فريکونسيانې چې د اترا ادارې له جواز پرته ورڅخه گټه اخيستل کيږي تشخيص او پېژني، نو د هغې سیستم لپاره د (SMS4C) سیستم ډيټا انفوت، معيار او بنسټ دی.

مخابراتي سايټونه:

- د اسلامي امارت تر راتگ مخکې په هيواد کې ټولټال ٧٤٥٥ مخابراتي سايټونه موجود وو.
- اوسمهال په هيواد کې ټول ٨١٦٨ مخابراتي سايټونه شتون لري، چې يوازې د اسلامي امارت تر راتگ وروسته د مخابراتي پوښښ د پراختيا لپاره د مخابراتي شرکتونو لخوا ٧١٣ سايټونه نوي جوړ او فعال شوي دي.
- د دې ترڅنگ د 3G سايټونو په شمېر کې هم د پام وړ زياتوالی راغلی، چې د امارت له واکمنېدو مخکې ٥١٥٤ وو او اوسمهال يې شمېره ٦٠٦٩ سايټونو ته رسېږي. همداراز، د 4G سايټونو شمېر مخکې ١٦٤١ وو چې اوسمهال يې شمېر ٢٨٨٥ سايټونو ته رسېدلی دی.
- د اسلامي امارت تر راتگ وروسته کابو ١٠٠٠ مخابراتي سايټونو چې د ځينو ستونزو له کبله به په دايمي توگه بند او يا به يې په وقفه يي ډول خدمتونه وړاندې کول، اوس په بشپړه توگه فعال او په ٢٤ ساعته ډول هيوادوالو ته مخابراتي خدمتونه وړاندې کوي.
- د يادولو وړه ده، چې د مخابراتو او معلوماتي تکنالوجي وزارت او اترا ادارې مشرتابه د هيواد مخابراتي سکتور د ودې او پراختيا لپاره نوي پلانونه په پام کې نيولي او د مخابراتي او معلوماتي تکنالوجي د زيربناوو جوړولو ته يې مټې رانغښتې دي، هره ورځ د هيواد په گوټ گوټ کې له پامير نيولې د غور، ارزگان، کنړ او دايکنډې ولايتونو کې نوي مخابراتي آنتونه نصب او د هيواد ليرې پرته او له خدمتونو بې برخې سيمي يو پر بل پسې تر مخابراتي پوښښ لاندې راځي، ليرې نه ده چې په نيردې راتلونکي کې به د هيواد په کچه داسې سيمي ونه لرو چې هلته د مخابراتي او باکيفيټه انټرنېټي خدمتونه شتون ونه لري.

و من الله توفيق